

An transtulerint aliquid addendo vel subtrahendo?

443 Dicendum est interpretes septuaginta, quamvis optimo modo sacros codices Hebraeos Graece verterint, non tamen eos reddiderunt de verbo ad verbum, sed aliqua addiderunt, mutaverunt, abstulerunt, prout Spiritus sanctus eos dirigebat. Prima pars patet; quia ab auctoris mente nunquam recesserunt ut patet ex summa eorum Conformitate, ex qua manifeste colligitur perpetua in eis Spiritus sancti assistentia, ut est dictum. Quod autem de verbo ad verbum non reddiderunt, patet ex his, quae docet D. Hieron. Prefat. in Chronio. Euseb. Difficile est, ait, alienas linguas insequentem non alicubi excedere, ut quae in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione seruent. Et parum post idem censurat. Et non solum ratione, sed etiam experientia hoc deprehenditur, ut notant D. Ambrosius lib. 3. de Hexamer. cap. 2. Philast. part. 3. haeresi 87.

D. Hieron. Quod vero aliqua addiderint, vel subtraxerint, docet expressè D. Hieron. Epistol. ad Dominionem, & Rogatianum. Quod etiam ex multis tradant D. August. citandus Salmeiron: Prolog. 3. quod ex alto dictamine Spiritus sancti factum est, ut patet ex mutua coherencia, ut addendo aliquid magis explicarent, & subtrahendo magna mysteria absconderent Ethnicis, qui sine lumine fidei illa asportare non poterant. Rem sapientissimè de suo more explicat D. Augustin. lib. 18. de Civit. Dei, cap. 43. & ait: Sicut oportet nihil aliud intuemur in scripturis, nisi quod per homines dixerit Dei Spiritus, quod quid est Hebraeis Codicibus, & non est apud Septuaginta interpretes, noluit hoc per ipsos, sed per illos Prophetas Dei Spiritus dicere. Quidquid verò est apud Septuaginta, in Hebraeis autem Codicibus non est, per ipsos maluit, quam per illos idem Spiritus Dei dicere, sic ostendimus utrosque fuisse Prophetas; isto enim modo ista per Isaiam, illa per Ieremiam, alia, atque alia per alium, atque aliam prophetam, vel aliter per hunc ac per alium dixit, ut voluit. Quidquid porò apud utrosque dicere voluit, unus atque idem Spiritus, sed ita ut illi praeceperent prophetando; illi sequerentur prophetice illos interpretando; quia sicut in illis vera concordia dicentibus, unus pacis Spiritus fuit. sic in istis non secum conferentibus, & tamen tanquam uno ore cuncta interpretantibus idem Spiritus unus apparuit.

444 D. Hieron. D. August. Dices contra hanc sententiam tot sanctorum Patrum, quod D. Hieron. Prefat. in Pentat. negat Septuaginta Vates fuisse, sed eos dumtaxat dicit interpretes. Et priori praefatione in Job, eos in plerisque errasse indicat; & variis in locis eorum versiones reprehendit.

445 D. Hieron. Respondet quod D. Hieronymus illa dixit, cum apud se non haberet legitimam, & correctam versionem, sed laceratos Codices, at verò postquam expurgatam à vitiiis Graecorum, ac Latinorum videret eam magnopere veneratur, & sententiam pristinam retractavit, ut patet Prefat. 2. in Paralip. ubi talia vitia notans, ait: Nec Septuaginta inter-

pretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea, quae vera fuerunt, transtulerunt. Sed scriptorum culpa adscribendum, dum de emendatis inemendata scripserunt, & saepe tria nomina subtrahitis è medio syllabis in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen propter nimiam latitudinem suam in duo, vel tria vocabula, &c. Et idem sanctus Doctor seculi similia habet in Praefatione in Esdras; sic ait: Si Septuaginta interpretum pura, ut ab ipsis in Graecum versa est editio permaneret, superflue me impelleres, ut Hebraica volumina latiore sermone transfererem.

446 D. Hieron. Quae fides & auctoritas huic Translationi deferenda sit? Certum est, quod tempore illo antiquo, scilicet usque ad tempora Apostolorum, & deinceps quo ad usque suam puritatem retinuit, Translatio Septuaginta Canonica, & authentica fuit sive ex tacto, sive expresso consensu Ecclesiae, nam Apostoli, & Evangelistae addocentes testimonia veteris Testamenti, ea adducunt, allegant juxta lectionem septuaginta, ergo sacri Apostoli, ac Evangelistae eam ut Canonicam, ac legitimam approbant. Et ita ait D. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei, cap. 44. Ego pro modico meo vestigio sequens Apostolorum, quia ipsi ex utrisque, id est ex Hebraeis, & ex septuaginta testimonia prophetica posuerunt, utraque auctoritate utendum potavi, quoniam utraque una, & divina est. Nota ultima verba, utraque una, & divina est, ergo utraque authentica. Idem docent Eusebius lib. 6. Historia, cap. 23. & D. Hieronymus allegatus superiori, num. 346.

447 D. Hieron. Post tempus verò illud primitivum; circa Septuaginta translationem, tempore Origenis, non una simplex fuit translatio, sed triplex, & inde non una simplex circumferebatur nam quidam legebant eam, quam Lucianus Martyr anno Christi 174. edidit. Alij eam, quam Origenes anno 226. correxit, & inter hos Helychius maxime laboravit, anno 360. ut hanc translationem ad suam primævam integritatem reduceret, de his facit mentionem D. Hieron. prefat. in lib. 16. Isaiæ & Epistol. 107. ubi ait: Alexandria & Aegyptus in Septuaginta suis Helychium laudat Auctorem: Constantinopolis usque ad Antiochiam, Luciani Martyris exemplaria probat, media inter has provinciae Palaestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgaverunt, totisque Orbis hac inter se trifaria varietate compugnat.

448 D. Hieron. Postea verò anno 1510. Doctores Complutenses cum studio, ac labore suadente Eminentissimo Cardinali Francisco Ximene Archiepiscopo Toletano, nec non postea Lovanienses, conquisitis variis exemplaribus vetustis Graecis, plura menda ademerunt, & quae deerant restituerunt, & eo modo, quo potuerunt, opus perfecerunt; & quia aliqua videbantur adhuc emendatione indigere. Inde factum est, quod anno Domini 1585. ex antiquissimo Bibliothecae Vaticanae Codice manuscripto expressa est alia versio septuaginta Interpretum, studio, & labore Eminentissimi Cardinalis Antonij Carafa Bibliothecarii Apostolici (cui ait Baronius anno 131. Baron. num. 50.

449 Franc. Xim. Card. Caraf. Baron. num. 50.

Resol. IV. Vers. sacrae Scripturae 69

QUESTIO II.

An Textus Hebraicus etiam nunc post D. Hieronymum sit authenticus.

SUMMARIUM.

- 454 Quid sit Authenticum.
455 Textus Hebraicus usque ad Christi tempora erat Authenticus,
456 Textus Hebraicus usque ad tempora Divi Hieronymi erat authenticus.
457 Prima sententia affirmat, quod nullus datur Textus Hebraicus purus & incorruptus.
458 Fundamenta hujus sententiae.
459 Opposita sententia communis, & vera.
460 Per viros sanctissimos in primitiva Ecclesia diversi Codices sunt asportati.
461 Dei iudicio ipsi Fidei sacros Codices secum asportarunt.
462 Probatur conclusio: & refellitur adversariorum responsio, & n. 465.
463 Secundum fundamentum, & refellitur adversariorum solutio, & n. 465.
466 Solvuntur a gumena contraria.
467 Ad instantiam ostenditur omnia coherere cum Textu Hebraeo, & n. 468.
469 Magna utilitas ex Textu Hebraeo.

Greg. XIII. Sixtus V. 450.

Morinus. Bonferr. Lahay. Desperius. 451. Sixtus V. 452.

num. 50. Ecclesia Catholica plurimum debet) in quo negotio per novem annos, à multis viris doctissimis, ac peritissimis infudatum est, & hæc translatio incepta fuit mandato Gregorii XIII. & perfecta est sub initium Pontificatus Sixti V.

Hæc translatio facta fuit, ut jam dixi, anno 1585. Codex autem ille Vaticanus, ante mille, & ducentos annos literis, quas vocant uncialibus exaratus erat, ut sic Hieronymi tempora excedebat, qui anno Domini 422. obiit. August. etiam obiit 45. Si ergo usque ad tempora D. Hieronymi, ac D. Augustini, ut authentica habebatur hæc versio, sanè etiam hic Codex, qui præcedit Hieronymum, & Augustinum sua antiquitate, ab omnibus iudicatur correctior, & purior, & ab omnibus censeri debet authenticus, & inde divina Providentia in Vaticano per tot sæcula annorum est servatus ut legitimus, & verus. Ita hanc sententiam tenet Morinus, Bonferrius, Joannes de Lahay Prolog. Bibl. Max. sect. 18. c. 8. §. Affirmativa; & Desperius apud ipsum.

Probatur; primò, quia Sixtus V. Summus Pontifex in suo diplomate præfixo versioni Septuaginta ex Vaticano, sic inquit: Volumus, & sancimus ad Dei gloriam, & Ecclesiae utilitatem, ut vetus testamentum juxta Septuaginta recognitionem, & expositum ab omnibus recipiatur, ac teneatur, non autem quomodocumque, sed ut authentica versio. Et prosequitur Summus Pontifex: Prohibentes ne quis de hac nova Graeca editione audeat in posterum, vel addendo, vel demendo quidquam immutare.

Probatur ratione. Ecclesia non solet improbare lectionem, seu versionem, quam aliquando approbavit ut authenticam, ac veram & sinceram, sed olim, ut vidimus tempore D. Hieronymi, & Augustini habebatur ut authentica; & hæc auctoritas in lectione Septuaginta non fuit immutata aliquo Ecclesiae decreto, & ut Authentica est servata ab Ecclesia in sua Bibliotheca; ergo adhuc manet authentica. Confirmatur, quia ut argumentatur Morinus, si loca adducta, ac allegata ex Septuaginta inventa apud Origenem, & sanctos Patres, conferas cum hac editione Vaticana, invenies summam uniformitatem, ac coherentiam, ut ovum ovo, lac lacti similis non sit. Nota tamen quod hæc lectio Vaticana, quamvis authentica, non est Canonica, quia ab Ecclesia non est posita in Catalogo librorum Canoniceorum. Vide quæ dixi suprâ.

Dices; Concilium Tridentinum sess. 4. mandat ex omnibus editionibus Latinis, quod solum nostra vulgata habeatur ut authentica; ergo auctoritas aliarum editionum videtur abrogata. Respondetur quod non ita est; nam concilium clare loquitur de editionibus Latinis; non verò loquitur de versionibus, quæ fiunt ex Hebraeo, vel Graeco, ut Septuaginta: Deinde loquitur de editione authentica Canonica; hæc autem versio licet sit authentica, non est Canonica.

Primò notandum, quid sit authenticum, quod deducitur à verbo Graeco quod significat auctoritatem, ac proinde Authenticum idem est, ac illud quod habet auctoritatem; unde ait Julianus Jurisconsultus, tract. Julian. de fide instrument. inde dicta sunt instrumenta authentica, & scripta, quæ certam, & justam habent auctoritatem, & Andradus de Andrad. Payva in defensi. Concil. Trid. sess. 4. dicit, quod illud appellatur Authenticum, quod fidem certam, & publicam facit in iudicio.

Secundò notandum, ut certissimum, quod usque ad tempora Christi D. sacri Codices Hebraeorum, erant legitimi, authentici, & Canonici. Hoc optima ratione probat D. Hieronymus, in cap. 6. Isaiæ ex Origene, quia si Pharisei corrumpere scripturas ait D. Hieronymus, nunquam Dominus, & Apostoli, qui cetera arguebant crimina in scribis, & pharisais, de hoc crimine, quod erat maximum reticissent, sed hoc eis exprobrassent, & redarguissent, ut latè prosequitur sanctus Doctor; quod etiam docet Tertullianus in Apolog. cap. 18. & 19. D. Augustinus Epistol. 19. ad Hieron. Et sic communiter sancti quia tunc ille codex erat verus & legitimus, inde Christus Dominus Scribas, & Phariseos ad lectionem sacrae Scripturae adhortabatur, Joan. 5. num. 39. Scrutamini Scripturas, quia illa testimonium perhibent de me. Et hoc etiam constat ex multis aliis locis.

Tertid certissimum est, quod ille Textus Hebraicus, quo usus est, D. Hieron. in sua versione fuerit verus, & authenticus. In hoc conveniunt omnes Doctores: Et ratio est evidens quia versio vulgata, quam recepit & approbat Ecclesia Catholica, ut authenticam, & Canonicam

Canonicam; est D. Hieron. secundum illius majorem partem, qui Textum Hebraicum Latine interpretatus est; unde sequitur etiam ipsum fuisse authenticum, nec enim major potest esse auctoritas versionis, quam exemplaris, ad quod efformata est; & ita hoc est verum, ut nullo dubitet.

An post tempus D. Hieronymi?

457. Controversia est, an post tempus D. Hieronymi deor Textus Hebraicus, purus, integer, & incorruptus? Prima sententia affirmat nullum dari hodie Textum Hebraicum, purum, sincerum, & incorruptum. Ita Cano lib. 2. de locis, cap. 13. Jacobus de Valentia Prefat. in Psalms, Procerus de Victoria contra Judaeos part. 1. cap. 15. Liranus lib. de optimo genere interpretandi cap. 11. Leo Castrensis in Apologetico ad Comment. Isaie, cap. 17. Salweiron. Prolog. 4. Ribeira ad cap. 12. Osee. Marin. Praefatione in suum Thefanrum. Fr. Anton. a Matre Dei, Pralud. num. 50. Titelm. collat. super Epistolam ad Rom.

458. Probat suam sententiam. Primò, quia aliqua loca dantur in dicto Textu Hebraico, quae non solum differunt, sed etiam opponuntur nostrae vulgatae, quam Trident. sess. 4. jubet, ut nemo quovis praetextu audeat, vel praesumat eam rejicere, ac contradicere, ergo ille Textus Hebraicus non est legitimus. Et confirmatur, quia talia loca ex multiplici capite corrupta fuerunt, quia humana infirmitas saepe in libris describendis in multos errores prolabitur, dum unam litteram ponit pro alia, aut unam vocem pro alia substituit, aut litteras transmutando, qui errores facile à primis describentibus ad sequentes transeunt; & hoc maxime visitur in characteribus Hebraicis; nam posito uno puncto in dextro, vel sinistro cornu, totum significatum diversificat, ut notant Hebraizantes Xantis Pagnin. Eugubius. Genebrard. cum Malvega in Psal. 23. Galatinus lib. 8. in princip. Marianus in verb. carast.

Xantis Pagnin. Eugubius. Malvega. Galatin. Marin.

459. Opposita sententia communis, & vera est, quae affirmat, quòd apud nos Catholicos Textus Hebraicus incorruptus, purus, ac sincerus habetur & perseverat; ita D. Thom. in Epist. ad Roman. cap. 9. num. 12. Quia major serviet minori, Barg. 2. part. scrutini. script. disc. 6. c. 1. Eugubinus in Pentateuc. Driedo de Ecclesiast. Dogmatibus, cap. 1. Viega in Conc. Trid. cap. 8. Sixtus Senensis lib. 8. in confut. haeres. 2. per totum, & haeres. 15. in finem. Cajet. quem citat Hieron. Rua 1. part. contro. contr. 2. postiva, Josephus à Costa de Christo revelato cap. 19. cujus est Titulus Latina editio, post Concil. Trident. Ludovic. de Tena Isagoge lib. 1. diff. 3. sect. 3. Joannes Despiers lib. de Audisore. script. tract. 1. de Text. Hebraico, disp. 3. dub. 2. & ante hos Lyran. peritissimus in lingua Hebraica: hos multis in locis docet praecipue, cap. ult. Numer. & in cap. 10. Judicum. Dixi in conclusione apud nos Catholicos: nam nunc perdidit Judaei ipsum Textum Hebraicum multis perveritatibus, erroribus, ac falsitatibus, pro sua nequitia, ac malitia corruerunt.

Anie probationem Conclusionis suppono id, quod mihi est plus quam certissimum

D. Thom. Burgenf. Eugubinus. Driedo. Viega. Sixt. Senen. Cajetan. Rua. Joseph. à Costa.

Despiers. Lyran.

quòd sacri Apostoli, ac Evangelistae, discipulique Domini Jesu-Christi, ac Discipuli Apostolorum; multique alii viri sanctissimi, qui ex Jerusalem seu Judaea ad varias orbis partes venerunt, & Codices Hebraicos sacrae Scripturae secum asportaverunt, qui pro tunc erant incorrupti, & autentici, ex quibus multi conservantur, & retinentur in Vaticano per tot mille annos, ac in aliis Bibliothecis, & quamquam perfidia Judaica, ut inquit citati Auctores, invidia, & malevolentia stimulat ac conata sit tantum bonum divinae Scripturae nobis eripere; ipsamque fontem sermonum Dei veneno suae perveritatis inficere, nunquam tamen potuerunt, nam semper in Ecclesia Dei fuerunt viri sancti, ac doctissimi, quorum opera, ac studio Codices Hebraici sunt custoditi, ac conservati, ex quibus tuto, ac firmiter potest Catholicus Doctor sacros, & veros sensus elicere, & Christianae Ecclesiae dogmata confirmare, Judaeosque ipsos de sua falsitate redarguere, ac devincere, Ecclesiaeque Catholicae judicium, ac sententiam defendere.

Imò ut bene notat Ludovicus de Tena citatus, divina Providentia est factum, ut ex illo horrendo exidio Jerolimitano, quod accidit anno 72. multi Judaei, qui captivi ducti sunt, vel fugerunt in aliquas partes, vel in ipsa Judaea permanserunt, secum asportarent, vel tenuerunt ipsos codices Hebraicos, qui tunc erant incorrupti, utpote tot saecula ante D. Hieronimum, tum ut Christi vicini non viderentur à nobis composita, sed in manibus inimicorum habita; tum ut etiam ipsi Judaei secum asportarent testimonia suae perfidiae, nequitiae, ac malitiae, cum tam apertis, & evidentibus vaticiniis nollent Christum recipere, recognoscere, ac adorare, ut verum Messiam, ac Filium Dei.

Probat, Primò nostra Resolutio Textus Hebraicus olim, hoc est tempore D. Hieronymi erat incorruptus, & authenticus, ut patet ex supra dictis in hac quaestione; ergo etiam nunc est authenticus. Consequentia patet ex his, quae diximus de libris Canon. quia scriptura aliqua, quae olim fuit authentica, semper manet authentica, nec Ecclesia potest reprobare id, quod aliquando approbavit, hoc enim esset Ecclesiam Ecclesiae contrariare, & evertere illam scripturam, tanquam in fidelem judicare, quae jam erat approbata; ergo si tempore Hieronymi Textus Hebraicus erat authenticus, & in Vaticano, & aliis Bibliothecis dantur Textus Hebraici à tempore D. Hieronymi, imò & antiquiores; ergo habendi sunt autentici.

Respondent adversarii, quòd Textus Hebraicus olim fuit purus, & sincerus nunc autem Judaeorum malitia est corruptus, & depravatus; hoc praevideus Augustinus lib. 15. de Civis Dei, cap. 13. ait: Nullus prudens debet credere Judaeos tam longe lateque dispersos convenisse, & conspirasse in sacrorum voluminum corruptione. Deinde nos fatemur, quòd perfidia, malitia, ac nequitia Judaeorum multi sacri Codices sunt corrupti, ac depravati; sed loquimur de illis codicibus, ac textibus, qui semper fuerunt custoditi ac conservati à sanctis Patribus, ac Romanis Pontificibus, eorumque

461. Tena.

462.

463.

D. August.

Utilitas Titus Hebraica.

Quamvis lectio nostrae vulgatae semper sit omnibus praefenda, tamen ut optime notat Bonfrer. c. 12. Prolog. sect. 3. Textus Hebraicus magnae utilitatis, est, sive ad emendanda, quae in latinam versionem Typographorum incuria irrepleverint corrigenda, sive ad vocem sententiamque in Latino Codice, Graecoque ambiguum enodandam; sive ad singulorum verborum, toriusque sententiae vim melius percipiendam; sive ad literales sensus eruendos, qui sub eisdem apicibus Hebraeis, ob linguam fecunditatem, latere possunt; quos una sua versione latinum Graecumve idioma exprimeri non potest, sive ad novos aliquos sensus mysteriaque arcana detegenda, atque ut ipso puro fronte scripturae Judaei, ac haeretici confundantur, & convincantur.

QUESTIO III.

Referuntur Versiones ex Textu Hebraeo in Graecum.

SUMMARIUM.

- 470 Multa translationes referuntur.
471 Translatio Aquila & quisnam ille fuit.
472 Translatio facta à Symmacho, & quis ille fuerit.
473 Editio Theodotionis, & quis ille fuit.
474 Differentia inter tres istas editiones.
475 Quare in his non servatur ordo temporum.
476 Altera editio Hierichuntina in dolis inventa.
477 Nicopolitana editio sub Alexandro Mamea.
478 Olim libri servabantur in vasis fictilibus.
479 Altera editio Origeniana ab Origene.
480 Altera editio à Luciano Martyre.
481 Altera editio edita Ab Hesichio, & quis esset.
482 Excepta editione Septuaginta, solum de aliis extant fragmenta.

Post Septuaginta editionem ex Textu Hebraeo in Graecum, D. Athanasius in synopsi septem affirmat. Aliqui ut Baron. citand. novem Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 3. Undecim proponit, & cap. 10. unam adjecit; & tandem aliqui tredecim. Et omissa illa, quae dicitur facta ex mandato Alexandri Magni, quam licet admittant Genebrardus in Chronolog. & Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 5. eam ut confictam, ac fictitiam dicit; & probat Baron. ann. 231. num. 11. Prima, & omnium celeberrima est Septuaginta, de qua dixi quest. 1. Alias vero versiones, seu editiones quae sunt celeberrimae, breviter appono.

Aquila.

Secunda editio, quae ab antiquis dicta est teste Epiphano lib. de Ponderibus, facta est ab Aquila, qui natus est in Ube Ponti, qui cum esset Genilis, videns, quòd discipuli discipulorum Apostoli multa miracula, ac mirabilia edere

Arias. rumque exemplaribus: de quo ait Arias Montan. in Biblia Reg. Praefat. in Pentat. In illo thesauro quem Masoreth appellant tanquam in sacra, & fida quadam custodia summa diligentia, & maximo studio custodita, antiqua lectio, reliquia monumenta, indicia, vestigia, exempla omnia continentur.

464. Secundo probatur nostra sententia. In Ecclesia usque in hodiernum diem conservantur vetustissima Hebraeorum volumina, in quibus significativa verba cohererent, & sunt uniformia cum nostra vulgata quoad sensum ut videtur denotare citatus Arias Montanus linguarem peritissimus. Deinde testimonia, quae apud Patres reperiuntur scripta, ita habentur in hoc Codice Hebraico.

465. Dices. Frequenter Patres conqueruntur, ut Origenes, Eusebius, Divus Athanasius lib. Advers. Judaeos, D. Chrysostomus Ad Philip. cap. 3. homil. 11. quòd Judaei sacrum Textum multis falsitatibus, ac erroribus corrumpunt: quod aperte fatemur; nam sicut ad Judaeos omnia sunt falsa, depravata, ac iniqua, sic & Codices apud eos omni nequitia abundant: sicut etiam haeretici faciunt, qui non solum sacrum Textum, sed etiam sanctos Patres detrahentes, quae faciunt contra suos errores, & alia in eorum favorem supponunt: Et de istis haeticis loquitur D. Chrysostom. citatus, ut legenti patebit. Tamen semper sumptima Dei providentia, in Ecclesia sua Deus conservavit, custodivit, ac retinuit vetustissima exemplaria tam Textus Hebraici, quam Patrum in sua puritate, ac sinceritate, ad augmentum Christianae puritatis, & destructionem oppositae iniquitatis.

466. Ad primum argumentum contrariorum respondemus nostram vulgatam esse omnino conformem cum Textu Hebraico; hinc ait Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 3. Quod vulgata editio sit ex Hebraeo translata, ipsa quodammodo clamat, dum penè ubique concordat cum Hebraeo, & idem penè habet Bañez 1. p. quest. 1. Ad confirmationem dicimus, quòd licet in libris describendis saepe multi errores contingant, tamen alta Dei providentia, multo studio, multa vigilantia adhibita, semper in sua puritate, ac sinceritate conservati sunt, & habitii in Ecclesia.

467. Instat adversarii, quia Textus Hebraicus in multis videtur corruptus, quia habet verba, quae in sua significatione multum distant à nostra vulgata; nam ubi nos habemus in nostra vulgata, Gen. 6. num. 5. Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. Valdè diversimodo legunt ex Hebraeo Arias, Oleaster: Non contendet, non litigabit. Cajetanus; Non judicabit, Vatabl. Non disceptabit, Pagnin. Non erit in vagina. Atqui haec verba in suo sensu maxime distant à nostra vulgata, quae pura, & sincera est; ergo ille Textus Hebraicus corruptus, & impurus.

468. Respondetur, quòd omnia optime cohererent cum nostra vulgata, & eundem faciunt sensum. Non permanebit spiritus meus in homine, idem est non litigabit, non contendet, non judicabit amplius spiritus meus ad inferendam, ac retinendam penam, sed eam infligam educens gladium meum de vagina, & interficiet eos manus mea; quia caro est, quae corruerat omnem viam suam.

Arias.

464.

Arias.

465. Origenes. Eusebius. D. Arhan. D. Chryf.

D. Chryf.

Bellarm.

Bañez.

467.

Gen. 6.

Arias. Oleaster. Cajetanus. Vatabl. Pagnin.

468.